

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה ותממה ז"ל לבית גיאט

לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

יב' שבט תשע"ט 1257 (שנה כד')

נושא השבוע: ט"ו בשבט

ההפטרה: "יותר דבורה" (שופטים ה)

פרשת בשלח - שבת שירה

"ויבאו אילמה ושם עתים עשרה עליונות מים ושלבים תמרים"

ויחזו שם על המים" (טו, כז)

נאמר בפסוק "ויבאו אילמה" ולא "ויחזו אילמה", שכוונתם היתה רק לעבור שם ולא לחנות אך זימן להם הקב"ה את אשר ברא עבורם מבריאת העולם, י"ב עינות מים כנגד י"ב השבטים ו-70 עצי תמר כנגד 70 זקנים שהם הסנהדרין כדי לחלוק כבוד לדייני ישראל שמשולים לתמרים שנאמר: "צדיק כתמר יפרח".
ללמדנו שמזונותיו של האדם מזומנים לו לפי מה שקצב עבורו הקב"ה ולכן החכם ענינו בראשו לא ידרוף אחר הפרנסה כל היום אלא יקדיש מזמנו לקבוע עיתים לתורה בכל יום ויזכה לשפע ברכה והצלחה בכל ענייניו.
(רש"י בשם המכילתא, הרמב"ן, כלי יקר ועוד)

"ויאמר ה' אל משה הֲנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְיֵצֵא הָעָם וּלְקָטוּ דָבָר יוֹם

בַּיּוֹם לְמַעַן אֲנִסְהוּ הַלֵּךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא" (טז, ד)

בגמרא ביומא (דף עה ע"א) מובא כי ה"מן" היה לַח שירד מן השמים שכתוב: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ובמקום אחר (במדבר יא, ח) נאמר: "ועשו אותו עוגות", ועוד כתוב שם שאת ה"מן" טחנו ברחיים או דכו במדוכה, כיצד זה מסתדר?

אלא לצדיקים המן היה יורד בצורת לַח אפוי המוכן ומזומן לאכילה מיד.

לבינונים היה יורד כעוגה בצק והיו צריכים לאפות אותה.

והרשעים היו צריכים לטונחנה ברחיים או לדוכה במדוכה ואז ללוש ולאפות. (גמרא שם רש"י שם).

המרוץ אחר השגת המזון והתקנתו לאכילה הינו ניסיון לאדם מאת ה' יתברך ובוה הוא נבחן מהי מידת יראת שמים שלו כגון: עד כמה מקפיד הוא על כשרות המזון שרוצה לאכול, וכשהוא מזומן לפניו כיצד יברך את הברכות שלפני האכילה ואחריה כי בזה הוא מודה על המזון שקיבל מהקב"ה ברחמים רבים.

כי האדם עץ השדה

כאשר העץ בתחילת התפתחותו והוא עדיין שתיל רך, קיימת חשיבות רבה לכל פרט קטן בטיפול בו, ובבוא העת יצמח לעץ מפותח ומוצלח, וכל פעולה לא רצויה תגרום לנזק כגון: כאשר השתיל יוכנס לאדמה בצורה עקומה כך הוא יגדל, אם לא יקבל מים מספיק עשוי להתייבש....

כך בחינוך האדם: אם לא ניתן לילד את תשומת הלב לה הוא זקוק ולא נעטף אותו במילים חמות המעודדות את היכולות שלו, ולא נבין ונחוש אותו בשעת קושי הילד יגדל עם חסכים ומשקעים שליליים ועשוי לאבד את כל הרוחניות שהנחנו לו.

ונזכור כי מה שנחנל לילדנו בצעירותם קרי מידות טובות ואהבה לתורה ומצוות בדרכי נועם ולא בלחץ וכפיה יחקק בליבם ולא יסור מהם גם בבגרותם.

כמאמר דברי רבי חנינא בגמרא: "שמן אפרסמון שסכתי אמי בימי נעורתי הם עמדו לי" ללמדנו מה כוחה של "גירסא דינקותא" והשפעתה על עיצוב נפש הילד לטוב או למוטב כשהיה לאיש.

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:44-8:43

כניסת שבת: 4:42 יציאת שבת: 5:34 יציאת ש"ס ר"ת: 6:06

י. המברך על פרי חדש ברכת "שהחינו", לכתחילה נכון יותר להקדים לברך ברכת הפרי ואח"כ ברכת שהחינו ואח"כ יטעם מהפרי (ילקו"י סי' רכה ס"ז). ואם הקדים ברכת "שהחינו" לברכת הפרי יצא (חז"ע עמ' תלט).

יא. את סדר ט"ו בשבט אפשר לעשות ללא קשר לארוחת ערב, מ"מ לא יעשה את הסדר בתוך חצי שעה קודם ארוחת ערב שאוכל בה לחם.

יטעם: אם אוכל שיעור כזית מהמאכלים של סדר ט"ו בשבט יכנס לספק אם לברך ברכה אחרונה [להלכה לא יברך] בגלל שנמצא סמוך לסעודה וברכת המזון תפטרנו, לכן כדי לא להיכנס לספקות לא יעשה סמוך לסעודה (הליטע עולם ח"צ עמ' רכח).

יב. אם עושים סדר ט"ו בשבט באמצע הסעודה [שאוכל בה לחם] אזי:

* המנהג שלא לברך על זית כבוש "בורא פרי העץ" בסעודה [שהרי הוא טפל ללחם] אלא יברך על פרי אחר ויפטרנו (ילקו"י ח"ה עמ' רג ס"ז) [כגון: על התמר שהוא הבא בסדר].

* לכתחילה אין ראוי לאכול עוגה בתוך הסעודה [שנא יצא ידי חובה בברכת המוציא] ואם אוכל בכל זאת לא יברך עליה [מזונות], ואם היא יבשה ונכססת ועם מלוח כגון: וופלה, הרוצה לברך עליו מזונות יש לו על מה לסמוך [ילקו"י ח"ג סי' קעז ס"ה, ק. ילקו"י סס ס"ח] ובפרט לעניין חיטה יוצאים ב"ה המוציא" כשאוכלים לחם.

* "על האדמה" – אפשר לברך רק על ירקות שאין דרך לאוכלם עם לחם [ירקות שאי אפשר לברך קישואים, עגבניה, מלפפון, ירק כבוש או מבושל, חמוצים] (סס).

יג. הנוהגים לשתות בירה [שעשויה משעורים] כדי לטעום מכל שבעת המינים, אין להקדימה לשאר המינים כיון שרובה מים וברכתה "שהכל" [ילקו"י סי' יא ס"ג].

יד. אם עושים את הסדר בלי קשר לסעודה הרי:

* האוכל דבר שיש עליו רטיבות מים [שלא בתוך הסעודה] ולא ניגב ויש רטיבות שהוא טופח על מנת להטפח (כפי שמצוי בפירות ט"ו בשבט ששוטפים אותם ומביאים אותם רטובים לשולחן) צריך ליטול ידיו בלי ברכה לפני אכילתם (ש"ע סי' קנח ס"ד).

טו. פירות שמצויים בהם תולעים צריך שיפתחם ויבדקם לפני שמברך עליהם ברכת הנהנין ובפרט בפירות המיובשים, שהאוכל תולעת חייב בחמישה לאוין והרי הוא משקץ נפשו ומטמא ליבו מעבודת הש"ת [ילקו"י עמ' כז-כח].

טז. יש קבלה בדינו לבקש ולהתפלל ב-ט"ו בשבט שהש"ת יזמין לו בסוכות הבא אתרוג נאה ומהודר לפי שביום זה ראש השנה לאילנות, נעשית ראשית הצמיחה ואין לך שעה טובה מזו לבקש על פרי עץ הדר (כני יששכר).

יז. אין נותנים מים ומזונות לפני היונים בשבת (ש"ע סי' שכל ס"א). מ"מ הנוהגים ליתן חיטים וכדו' לפני היונים והעופות "בשבת שירה" יש להם על מה לסמוך [ילקו"י ח"ה/ד סי' שכל ס"ח].

ועל הצד היותר טוב: יניח לפני שבת פירורים בצלחת ויכסיה על אדן החלון או המרפסת הפתוחה, וביום השבת יוציא את כיסוי הצלחת או שינערו את המפה שאכלו עליה במרפסת או בחצר הבית בשבת [במקום שיש עירוב] [ילקו"י ס"ה] ואח"כ יבואו הציפורים ויאכלו.

לקראת טו בשבט ניתן להשיג את טבלת הברכות החדשה והמשודרגת הכוללת את כל המאכלים וברכתם הראשונה והאחרונה, ברכת שהחינו וקביעות סעודה ועוד חידושים. בטל': 08-8644452

תפילה על אתרוג נאה (ועל שאר אילנות) לאומרה בט"ו בשבט [הבן איש חי]

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקינו אבותינו שתברך כל אילני האתרוג להוציא פירותיהם בעתם ויוציאו אתרוגים טובים, פיים ומהודרים ונקיים מכל מום. ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון, ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בה מצות נטילה עם הלול בחג הסוכות, שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר צויתנו בתורתך ע"י משה עבדך, "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות". ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקינו אבותינו, שתעזרנו ותסייענו לקיים מצוה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקנה בזמנה בחג הסוכות שיבוא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקינו אבותינו, שתברך כל מיני האילנות, ויוציאו פירותיהם בריבים שמנים וטובים ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה, שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב, לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך כי כבר רצה האלוהים את מעשרך".

אברך מעוניין ללמוד עם בעלי בתים בב"כ באזור ו באשדוד כל יום מ-21:00-20:00 טל: 0525985100

משרדי "האחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

בקשות

גדלתי בבית חרדי כילד רגיל לכל דבר, שביעי מתוך תשעה ילדים, הצטיינתי במקצועות החול אך לא במקצועות הקודש.

לאחר מאמצים התקבלתי לשיבה טובה בבני ברק. בתחילה הכול היה בסדר אך עם הזמן לא הסתדרתי, לא הרגשתי סיפוק בלימוד ולא מצאתי את עצמי. מה שלא יכולתי לסבול היו ההשפלות שחוותי. התקשיתי מאוד לקום בבוקר, אב הבית היה מעיר אותי פעם אחת ואם לא הייתי קם, הוא היה הופך את המזון על פניי. בוקר אחד שהעיר אותי אמרתי לו שמיד אקום ואז הוא פשוט סטר על פניי, בכיתי מאוד בגלל ההשפלה. פניתי לראש השיבה וסיפרתי לו את המקרה והוא אמר שיברר. נגשתי אליו בצהריים והוא אמר: "בררתי, האם זה נכון שכינית אותו רשע?", "כן, כיוון שהוא סטר לי ללא סיבה" עניתי כאוב, "לא מתנהגים כך, לך הביתה לשבוע", אמר לי. זה שבר אותי ולאחר שבוע הוא הודיע להורי כי הם החליטו שלא מתאים להם שאחיה בשיבה שלהם והם גם לא דאגו לי למקום אחר. הייתי ילד בן 13 וחצי, לבד ומשועמם, ירדתי מאוד מבחינה רוחנית והרגשתי ריקנות איומה, בלי תכלית ובלי יעוד.

מה שהיה חסר לי יותר מכל היה תמיכה, אבל במקום זאת אבי פשוט הפסיק לדבר איתי. גם לפני כן לא היה לי קשר טוב עמו, הדיבורים בינינו כללו רק עלבונות והערות כך שנמנעתי מלדבר איתו.

לאחר מספר חודשים נכנסתי לשיבה אחרת בירושלים. אך גם בה לא הסתדרתי, המשגיח שלח אותי הביתה. למחרת הגעתי בכל זאת, המשגיח משך אותי לעיני כולם והצמיד אותי לקיר, זה השפיל אותי עד עפר. הייתי עושה שטויות... אך האמת שהייתי פשוט בודד, בלי שום קשר עם אבא, חי בתוך בועה איומה. בגיל 14 וחצי מצאתי את עצמי ללא מסגרת, עם אבי לא הסתדרתי, לא הייתה לו שום בעיה לצעוק עלי ולהכות אותי מול פניהם של חברים שבאו אלי. בגיל 15 נכנסתי לשיבה מיוחדת עם פנימייה, למדתי שם אלקטרוניקה ומקצועות חול.

גם שם הייתה לי תקרית עם המדריך שביקש ממני לצאת מבית הכנסת כי חשב שדיברתי, תפסתי אותו וצעקתי: "אתה לא תגיד לי לצאת החוצה" הוא נבהל וביקש שאעזוב אותו. אחד הבחורים ניגש אלי בעדינות ואמר לי לצאת, יצאתי אך לפחות הרגשתי שיצאתי בכבוד. אחר כך באו אלי בחורים ודיברו על ליבי, באתי וביקשתי סליחה מהמדריך. הצוות בשיבה הבין לנפש הבחורים וידע כי איננו רעים אלא פגועים ו"שריטות" צריך לרפא ולא לזרות עליהם מלח.

בגיל 16 התחלתי לעבוד במאפיית אנג'ל בירושלים, וגרתי בבית הורי אך לא הסתדרתי עמם. באחת הימים לאחר תגרה רצינית אבי התקשר למשטרה, נלקחתי לתחנת המשטרה והשוטר דרש שאחתום שאני לא חוזר הביתה, קרעתי לו את הטופס מול העיניים, הוא אמר: "אתה עושה לי ככה? אני אראה לך מה זה", ושלח אותי למעצר. בבוקר שחררו אותי, "יש לך אבא טוב, הוא נדנד לנו כל הלילה שנשחרר אותך" אמר השוטר. פרצתי בבכי, כי הייתה זאת הפעם הראשונה שהרגשתי שלאבא אכפת ממני, ובגלל שהיה אכפת לו לרגע החלטתי להפסיק לעשות להם צרות ושכרתי לעצמי דירה. הייתי ילד בן 17 שעובד ומתפרנס, עם אבי לא החלפתי מילה, אימי רצתה שאחזור הביתה ולאחר הפצרות מרובות חזרתי הביתה, ונכנסתי לבית ספר ערב כדי לסיים 12 שנות לימוד. ואז התגייסתי לצבא, וכמה שהייתי ירוד מבחינה דתית, הצבא היה הניסיון הכי גדול שלי מבחינה דתית. הייתי נהג, ג'ובניק, גם שם לא הסתדרתי אך למרות כל זאת לא חיללתי שבת ולא ספספתי הנחת תפילין.

הדבר היחיד שחיבר אותי לדת הוא פיוטים ובקשות של שבת, אחרי צבא התלבטתי אם ללמוד

משחק או ללמוד פיוטים. הייתי שרוי בבלבול נורא, ולבסוף החלטתי ללמוד פיוטים בבית הכנסת הגדול והייתי במקום הראשון בשנה הראשונה ושניה, המורים היו באיכות גבוהה ועבדו איתנו לאט, לקח להם שנה שלמה ללמד חמש מקאמים בסיסיים ועוד כמה משניים. יש כ-98 מקאמים ורק הרשל"צ עובדיה יוסף צוק"ל ידע את כולם.

החברים הציעו לי הצעת שידוך, נפגשנו מס' פעמים והתחתנו ואנחנו נשואים כבר 16 שנה. היא אישה טובה נפלאה, סוף סוף קיבלתי חום ויציבות, מילים טובות, ופרגון בלי עלבונות, כל מה שלא היה לי עד אז. במשך שנים לא הסתדרתי עם אבא שלי, רק אחרי 10 שנות נשואים אשתי בחכמתה השלימה בינינו. לקח לה זמן רב לשכנע אותי שאבי אינו אדם רע, מספר חודשים אחרי שהשלמתי אתו הוא קיבל אירוע מוחי וכך הוא עד היום. שמחתי שהקב"ה נתן לי הזדמנות להתפייס אתו לפני כן. ב"ה יש לי פרנסה טובה ובמקביל אני גם מופיע בחתונות וחזן בימים הנוראים. יש לי אישה אשת חיל וילדים צדיקים שמרוויים אותנו נחת.

בסייעתא דשמיא, בעזרת אשתי הצלחתי לעשות מהפך, למדתי מהורי איך לא לנהוג, לא להיות קשוח מידי, לא להשפיל ולא ללחוץ ולפגוע. את ההשפלה החלפתי בפרגון. את הקשיחות באהבה גדולה וחמה ואת ה"חרדה" לחינוך בדאגה ואכפתיות ואיני מיחס זאת לעצמי אלא לבורא העולם שנתן לי אשת חיל טובה וצדיקה וגם מתנה ששמה בקשות ופיוטים.

(אנשים מספרים על עצמם 10- הרב חיים וולדר)

הלכות ט"ו בשבט

פנית ההלכה

א. יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות (ש"ע סי' תקנ"ג) ואין אומרים בו תחנון (ש"ע סי' קל"א) וכן במנחה ביום שלפניו (י"ד בשבט) אין אומרים (חז"ע עמ' 7).
ב. אין לצום בט"ו בשבט אפילו צום "ארצייתי" וכן חתן וכלה (ש"ע יח"ד ח"א סי' פ"ג).
ג. יש נוהגים לעשות לימוד לביל ט"ו בשבט, ולומדים בו משניות או זוהר העוסקים בענין הפירות, [הנדפס בספר "פרי עץ הדר"] בהבנה ככל האפשר ובפרט יש ללמוד את ההלכות השייכות לדיני ט"ו בשבט כגון: ענייני ערלה, תרומות ומעשרות (ס' ד"ד).
ד. נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות לביל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות ולברך עליהם את הברכות הראויות להם, ומנהג יפה הוא זה (ילק"ו ח"ה עמ' רמח ס"ד). במיוחד מפירות שבעת המינים אשר נשתבחה בהם ארץ ישראל (ש"ע יער פ"ב ס"ג) שהם: חטים, שעורה, זית, תמרים, ענבים, תאנים ורימונים.
ה. סדר הקדימה בברכות הראוי: 1. "מזונות" 2. "הגפן" (יו"ט), פרי העץ ופרי האדמה, יקדים איזה שירצה 3. "שהכל". ולגבי הסדר בפירות העץ עצמם: קודם פרי שצריך שהחינו [אפילו שאינו משבעת המינים] אח"כ פרי משבעת המינים [וע"פ סדר קדימות: זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון], ולבסוף שאר הפירות (חז"ע טו כ"ט עמ' רע"ד-רע"ו, ילק"ו סי' ר"א ס"ג).

ו. כל דיני קדימה שכתבנו אינם אלא דווקא כששניהם לפניו ורוצה לאכול משניהם, אבל אם אין שניהם לפניו אין אומרים לו המתן עד שיביאו את החשוב קודם כדי שיברך עליו תחילה אלא מברך על מה שלפניו (ש"ע יער פ"ד ס"ד כ"ד כ"ח מ"ט ס"ב).

ז. מברך פעם אחת "העץ" ופוסט את כל פירות העץ [שבבית]. ומברך פעם אחת "האדמה" ופוסט את כל פירות האדמה [שבבית] וכי"ב לענין מזונות, ומברך פעם אחת "שהכל" ופוסט את כל המאכלים והמשקים שברכתם שהכל [שבבית] (ילק"ו ח"ה עמ' רנ"ג-רנ"ד, הליכות עולם ח"ב עמ' פ"ט-פ"ז).

ומברך "שהחינו" פעם אחת ופוסט את כל המאכלים שחייבים שהחינו שלפניו. [ואלו שאינם לפניו אינם נפטרים מברכת שהחינו שברך, ואם מביא אח"כ מינים אחרים שטעונים "שהחינו", מברך שוב שהחינו (ילק"ו סי' רכ"ה ס"א)] (הליכות עולם ח"ב עמ' כ"ג-כ"ד).

* אם ברך "על הגפן" על היין פטר את כל המשקאות מברכת "שהכל" (ס').

ח. אין לברך "שהחינו" על ריבת האתרוג [או מרוקח בסוכו וכי"ב] הואיל ואינו ניכר בין חדש לישן (ב"ח פ. ר"א ס"י, קצות השולחן סי' נ"ב, ברכה ה' ח"ד פ"ב ס"מ, עין אור שרה עמ' 92 פסקי תשובות רכ"ה) ובפרט שכבר ברכו עליו בסוכות ב-4 המינים (חז"ע ברכות עמ' קל"א-קל"ב).

ט. אין מברכים "שהחינו" על פירות שבקופסאות השימורים וכן לא על פירות מיובשים כיון שאין בהם היכר בין ישן לחדש (הכרזה והלכותיה סי' ס' ס"ח-ט, פסקי תשובות הג"ט).